

SIMONE
VAN DER VLUGT

Modrá ako noc

*Úchvatný príbeh zo zlatého veku nizozemských dejín
o zrode bielej-modrej keramiky z Delftu.*

Modrá ako noc

SIMONE VAN DER VLUGT

Modrá ako noc

*Z nizozemčiny preložil
Adam Bžoch*

slovar

Copyright © Simone van der Vlugt 2016

Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o., Bratislava 2017

Translation © Adam Bžoch 2017

ISBN 978-80-556-2789-2

Nederlands letterenfonds dutch foundation for literature

This book was published with the financial support
of the Dutch Foundation for Literature.

Táto kniha vyšla s láskavou podporou holandského
Literárneho fondu.

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto knihy sa nesmie
reprodukovat' ani šíriť v nijakej forme, žiadnymi prostriedkami, ani
elektronickými, ani mechanickými a ani vo forme fotokópií, nahrávok,
ani prostredníctvom súčasného a ani budúceho informačného systému
a podobne, bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

1

De Rijp marec 1654

Týždeň po pohrebe ešte stále pociťujem predovšetkým úľavu. Viem, že sa to nedá nijako rozumne vysvetliť a mala by som smútiť, ale nie je to možné.

S rukami preloženými cez seba pozerám otvorenou hornou časťou dverí von, na lúky a na polia obkolesujúce statok, ale pohľad mám upretý do seba.

Samozrejme, nikdy to nemalo dôjsť tak ďaleko. Dodatočne si neviem vysvetliť, čo ma to pochytilo v ten večer minulého roku. Celé roky som považovala Goverta jednoducho len za jedného z dedinských chlapov a nevenovala som mu mimoriadnu pozornosť. Vlastne som naňho nikdy nemyslela. Niežeby nebol príťažlivý, určitým spôsobom veru bol. No to som si všimla až počas dedinskej slávnosti, keď si ma na tanečnom parkete pritiahol tesne k sebe. Pila som, samozrejme, že som pila, ale nie toľko, aby som si neuvedomovala blízkosť jeho tela pri mojom, jeho ťažký dych a svalnaté ruky, ktorými ma opatrne držal.

Pri každej otáčke sa nám dotkli boky a on ma stískal čoraz mocnejšie, keď so mnou prechádzal pomedzi ostatné páry. Bol to vzrušujúci pocit. Uvedomila som si, že je do mňa zamilovaný a že keď som sa k nemu priblížila, podráždene na mňa civel s hlboko zvráteným obočím – nebol to výraz nevôle, ale žiadosti-vosti.

Cítala som sa azda polichotená jeho pozornosťou? Odmietla som azda príliš veľa mládencov, dúfajúc v niečo lepšie, bála som sa, že zostanem na ocot? Alebo som bola vari v tom okamihu aj ja zamilovaná?

Keď mi pevnou rukou uchopil dľaň a vytiahol ma von, na tiché miestečko v sade, neprotestovala som.

Govert bol rád, keď som mu povedala, že som tehotná a z duše súhlasil, že si ma vezme a že si založíme rodinu. Ako vdovec okolo štyridsiatky, nie bez prostriedkov, nebol zlá partia, ale nebol ani to, čo som očakávala.

Niežeby som mala veľmi na výber. Jeden neopatrný okamih počas jarmoku, dalo by sa povedať jeden okamih úplného zatemnenia mozgu, a budúcnosť bola určená. Šanca, že niekedy opustím dedinu a začnem iný život, sa rozplynula, rozplynuli sa moje sny.

Najhoršie na tom bolo, že som už sama nevedela, čo som na ňom videla v ten večer. Nech to bolo čokoľvek, na druhý deň to zmizlo.

O mesiac sme sa zosobášili, o šesť týždňov neskôr sa moje tehotenstvo skončilo predčasným pôrodom. Dieťaťko – bol to chlapec – prišlo na svet mŕtve. To bolo pred rokom.

Teraz už aj Govert leží v studenej, tmavej zemi. Jediné zrkadlo v dome visí obrátené smerom k stene a okenice sú už pár týždňov pozatvárané. Dnes ich opäť otvorím. Zmocní sa ma nesmierny pôžitok, keď začne dovnútra prúdiť ranné svetlo. Obytná izbica, celé dni preplnená návštevami, je naraz zvlášťne tichá. Celý svoj život trávim v De Rijpe, a podpora rodiny, susedov a priateľov ma hreje na srdci. Len svokrovci si držia odstup. Zrejme im padne zaťažko, že Govertov majetok zdedím už po roku manželstva. Chápem to, ale nemôžem za to. Boh vie, že som si to dedičstvo zaslúžila.

Očami blúdím po izbe, od okrúhleho stola, ktorý sa nachádza pri okne, k ohnisku a k nábytku, ktorý som ozdobila štetcom. Na dláždenú podlahu dopadá hrejivý slnečný lúč. Tepla ešte nie je veľa, pretože je len začiatok marca. Nahor stúpa dym, krúti sa okolo trámov, kde visia klobásy a slanina, vystupuje hore do podkrovia, ktoré je ešte spolovice plné zimných zásob.

Je zvláštne, že mám celý dom sama pre seba, ale niet času pozastavovať sa nad tým. Podojím kravy, nakŕmim prasce a sliepky, a keďže Goverta už niet, musím sa postarať aj o ostatné veci.

Hoci mám slúžku i paholka, práce je vyše hlavy. Všetky dni v týždni vyzerajú rovnako. Podojím kravy, nakŕmim prasce a sliepky, pracujem v zeleninovej záhrade, mútim maslo a vyrábam syr. Čas, ktorý mi zostane, využívam na pranie a rozvešovanie šatstva, na pradenie a tkanie, a veľmi zriedkavo na maľovanie.

Občas, keď sa pozriem na zrkadliacu sa plochu medeného kotla, zachytím záblesk svojej matky: zapletené vlasy, skryté pod bielou čiapočkou. Stále zaneprázdnená, stále unavená. Mám dvadsaťpäť rokov, ale cítim sa na jej vek.

Ešte chvíľu vydržať, pomyslím si, keď kráčam do maštale nakŕmiť zvieratá. Smútok trvá len šesť týždňov, to zvládnem.

Paholok Jacob sa už pustil do dojenia. Pozdraví ma tým, že krátko zdvihne bradu. Namiesto odpovede mu kývnem hlavou. Nemám chuť debatovať.

„Možno sa pustím do práce u Abrama Groena,“ povie, keď sa posadím na šamlík.

„To je dobrý nápad.“

„Len Jannetge ešte nemá žiadnu inú robotu.“

„Niečo si iste nájde. Keď nie tu, tak v Grafte.“

Chvíľu mlčky vedľa seba sedíme a dojíme. Ruky sa mi pohybujú rýchlo, do vedra strieka mlieko.

„Kedy odchádzate?“ spýta sa potom Jacob.

„Hneď ako to tu predám. Dražba je budúci týždeň.“

Jacob prikývne. „Jannetge si chce vziať sud na kyslé mlieko. Bude si môcť robiť maslo pre svoju potrebu.“

„To nepôjde. Už som ho slúbila matke.“

„Ach, to je škoda.“ Jacob vytiahne plné vedro spod kravy a postaví sa. Stojí tam, akoby chcel niečo povedať, a ja sa naňho spýtavo pozriem.

„Ešte pokiaľ ide o pána...“

„Čo také?“

„Sused všade šíri reči.“

Prestanem dojiť. „Aké reči?“

Váha.

„Čo je, Jacob?“ hlas mi znie netrpezlivo, trochu ostro.

„Myslím, že viete,“ povie a odbehne.

Včera som z kyslého mlieka robila kýšku. Dnes napoludnie som si natrela mierne kyslú nátierku, ktorá zostala, na kúsok ražného

chleba. Aj Jacob a Jannetge sedia za stolom. Veľa toho nenahovoríme, všetci traja sme pohrúžení do myšlienok.

Po jedle ich nechám pracovať. Natiahnem si pár širokých drevákov a vydám sa k hrádzi, ktorá vedie k De Rijpu. Statok sa rozprestiera pri okružnej priekope ústiacej z rieky Beemster uprostred rovnej močaristej krajiny. Aby som sa dostala na rodičovský statok, musím prejsť na druhú stranu dediny, tadiaľ vedie najkratšia cesta. Cez Východný koniec zamierim do Pravej ulice, kde skromné stavby prechádzajú do veľkých obydlí s priecheliami natretými na zeleno alebo na modro. Bližšie k stredu dediny je aj niekoľko tehlových domov so stupňovitými priecheliami, akoby ich tam postavil niekto nešťastnou náhodou.

Zľava i sprava zdravím známych, ktorí váhavo odpovedajú na pozdrav. Vyhýbajú sa mi? Dívajú sa za mnou?

Keď sa ocitnem na Malej hrádzi, kde je pri Váhe rušno ako v úli, už sa nezdržím. Vrhajú na mňa zvedavé pohľady, za mojím chrbtom si čosi šušajú. Ktosi ku mne pristúpi a spýta sa ma, ako sa mám, a či je naozaj pravda, že odchádzam.

Ľudia z De Rijpu sú hrdí na svoju dedinu, kde ich rodiny žijú už celé generácie. Odchod sa tu považuje za niečo nehorázne, takmer za zradu. Ale dedinčania ma vždy pokladali za trochu zvláštnu, takže moje plány ich vlastne nemajú prečo prekvapovať.

„Tú skrinku so zásuvkami, ktorú si tak pekne pomalovala – aj tú tu nechávaš?“ Handliarka Sybrigh sa na mňa pozrie s veľkým záujmom. „Lebo v tom prípade by som si ju vzala.“

„Na budúci týždeň je dražba,“ poviem a s ospravedlňujúcim úsmevom kráčam ďalej.

Odbočím do malej Kostolnej uličky a vyjdem z dediny. V diaľke vidieť statok mojich rodičov. Vykročím na rozbahnený chodník a pridám do kroku.

„Práve tu bol Mart.“ Matka vyplachuje pod pumpou súdky na mlieko. V tvrdom zimnom svetle vyzerá jej tvár vyziabnuto a staro, a keď sa narovná, musí sa chytiť za chrbát. „Chcel sa s tebou rozprávať, ale tak kričal, že som ho poslala preč.“

Vezmem jeden zo súdkov a postavím ho pod pumpu.

„Počul, že odchádzaš. Zúril, Catrijn.“

„Prečo? Sama predsa musím vedieť, čo mám spraviť.“

„Áno, ale prečo práve teraz, po pohrebe? Veľa ľuďom sa to zdá čudné. Prečo ťa to ťahá do Alkmaaru? Máš predsa majer, dobytok, všetko je tvoje. Muži by sa išli o teba potrať. Napríklad taký Gerit. Keď dáte dohromady svoje majetky, budete bohatí.“

„Idem do mesta.“

„Aby si pracovala ako gazdiná. Zatiaľ čo tu si úplne slobodná.“

Povzdychnem si. „Mama, tak často sme o tom hovorili. Nechcem zostať po celý čas gazdinou. Našetrím si, znovu sa vydám a vybudujem si život v meste.“

„Áno, to si vždy chcela. Už ako malé dievčatko si rada chodievala s nami, keď bolo treba odviezť syry. Nikdy som nerozumela, prečo – iní na také niečo ani nepomyslia. Štyri hodiny na prami-ci, aby si bola chvíľu v meste. A potom ďalšie štyri hodiny cesta naspäť.“

„S plačom, pretože som nechcela odísť.“

Pozrieme sa na seba a usmejeme sa.

„Nuž áno, musíš spraviť to, za čím ti srdce piští. Nie si už malé dievča, nemôžem ti brániť,“ povie matka po krátkej odmlke. „Len to, že...“

V tichu, ktoré sa rozhostí, sa na ňu skúmavo pozriem. „Čo sa deje?“

„Šíria sa reči.“

„V dedine sa vždy šíria nejaké reči, aj preto chcem odísť. Toho klebetenia a pchania nosov do cudzích záležitostí mám už dosť.“

Na matkinej tvári sa zjaví výraz upokojenia. „Budeš mi chýbať,“ povie. „Ale možno bude naozaj lepšie, ak odídeš.“

2

O týždeň neskôr sa všetko predalo. S Govertom sme si prenajali statok a pôdu, ale dobytok a domáce náčinie boli náš majetok. Počas dražby, ktorá sa uskutočnila na statku, vidím, ako moje vlastníctvo prechádza do iných rúk. Sto zlatých, ktoré získam, sa mi zide. To stačí na to, aby som sa nejaký čas mohla pretľcť, a možno aj aby som sa sama do niečoho pustila. Napríklad do maľovania keramiky. O tom odjakživa snívam. Ako malé dievčatko som po-maľovala cviklovou šťavou nábytok. Neskôr som na to používala skutočnú farbu – dostávala som objednávky od bohatých sedlia-kov a dedinskej honorácie a skrášľovala som im skrinky so zásuvkami alebo ohrievadlá na nohy.

„Trochu to pripomína maliarske umenie z Hindeloopenu,“ po-vedal kedysi notár Cornelis Vinck. „Máš talent, Trijn. Mala by si ponúknuť na predaj niečo v meste.“

„To predsa nejde, pane. Veď nie som členkou cechu,“ odpove-dala som.

„Keď je jarmok, smú aj tí, čo nie sú z mesta, predávať, čo len chcú. Ak len nezačnú sami podnikat.“

Vo voľnom čase, ktorého mám málo, som začala maľovať tanie-re a džbániky a tie som potom naozaj ľahko predala na jarmoku.

Od toho okamihu som zatúžila po meste.

Poznám len niekoľkých dedinčanov, ktorí odišli z De Rijpu, a to boli chlapci. Naverbovali ich na lode Spojenej východoindickej

spoločnosti alebo sa rozhodli pre život lovcov veľrýb. Z vedľajšej dediny Graft pochádzalo dievča, ktoré sa začalo živiť v Alkmaari ako gazdiná, a také niečo sa pozdáva aj mne. Samozrejme, že život gazdinej je tvrdý, ale prinajmenšom nebudem musieť žiť medzi hlinou a trstinou. V meste sa aspoň niečo deje, je tam ruch a zába-va, tam sa žije, a ja chcem byť pri tom. Od Melisa a Brecht, priateľov, čo žijú v Alkmaari, som počula, že akýsi bohatý mešťan potrebuje gazdinú. Nedávno, keď som musela ísť na syrový trh, vybrala som sa aj na Starý gracht, aby som ponúkla svoje služby. Na moju radosť a prekvapenie ma okamžite prijali.

Rozhliadam sa dookola po miestnosti, kde ranné svetlo dopadá na hlinenú podlahu. Moje vlastníctvo, ktoré som tam mala pobalené, si vzali noví majitelia. Zostalo mi len niekoľko ozdôb a pár kusov odevu.

Vonku na statku stoja v rannej hmle moji rodičia a bratia. Ako jediná dcéra, ktorá im zostala, som sa vždy tešila ich pozornosti a mohla som rátať s ich ochranou. Na tvárach chlapcov vidím, že s mojím odchodom vôbec nesúhlasia. Medzi mojím najstarším bratom Dirkom a Lauom je medzera niekoľkých rokov, ktorú spôsobilo niekoľko potratov a úmrtí bratov a sestier v útlom veku. Možno preto ma to najviac priťahuje k Lauovi – spoločne musíme vyrovnať stratu.

Rozlúčka trvá krátko. Každého objímam, rodičov najdlhšie. Lau musí ísť do Alkmaaru, pôjde ma odprevadiť. Je to od neho milé, a okrem toho mám so sebou v mešci veľa peňazí.

„Čoskoro sa opäť uvidíme,“ povie otec. „Na budúci týždeň prídem do Alkmaaru s nákladom.“

„Dovidenia, otče. Vieš, kde ma nájdeš.“

Ešte jeden bozk a objatie, potom odídeme. Lau mi pod pazuchu vezme vrece s vecami a vydáme sa na Malú východnú hrádzu, ktorá vedie k prístavu. Niekoľkokrát sa ešte obzriem a zamávam rodine. V hlave mám množstvo myšlienok, ale ľútosť nepociťujem.

Do Alkmaaru je dlhá cesta. Sedíme tesne vedľa seba medzi nákladom, navzájom sa zohrievame a dívame sa, ako popri nás ubieha polderová krajina. Ťažko naložená pramica sa neplaví veľmi rýchlo, ale na to som zvyknutá. Často som sa tadiaľto viezla, na vodnej ceste poznám každú zákrutu, každú osadu, okolo ktorej sa plávime. Miestami je takmer bezvetrie a my napredujeme pomaly, tak-

že kormidelník musí používať dlhú tyč, aby sme sa vôbec hýbali. Zapiera sa do nej celou silou, zabára ju do bahnistého dna a posúva čln vpred.

Bratovi ukazujem veci na pevnine, ktoré si všímam. Veľmi nereaguje.

„Už sa nevrátiš, pravda?“ spýta sa ma, keď sa už chcem vzdať pokusov nadviazať rozhovor.

„Samozrejme, že áno. Občas sa budem vracat’.“

„Na tvojom mieste by som nezostával v Alkmaari. Mart hucká proti tebe celú dedinu.“

„Veria mu?“

„To neviem.“ Zmlkne a potom povie: „Môžeš predsa odísť aj do Haarlemu alebo do Amsterdamu.“

Vtedy na chvíľu zmlknem. „Tak ďaleko?“ spýtam sa potom.

„To predsa nie je tak ďaleko. Myslím tým, že ti v tom nemôžeme zabrániť. Keby bolo nejaké iné mesto... keby to bolo pre teba lepšie, tak tam choď. Vieme, že je nezmysel, čo sa o tebe povráva, ale nie každý je o tom presvedčený.“

„Mala som dlhšie smútiť, viac plakať.“ Pozriem sa na brata. „Je to hriech, ak je človek rád, že mu niekto umrel?“

Lau mi položí ruku na plece a pritiahne si ma k sebe. „Nie,“ povie. „V tomto prípade si myslím, že je to ľudské.“

Plavíme sa po Alkmaarskom jazere, preplavíme sa Akerskou priekopou. Pomedzi hmlu sa predierajú slnečné lúče, rozpustia sivý závoj a trochu sa oteplí. Silný vietor sa oprie do plachát a ženie čln krížom cez vlny. V diaľke sa objavajú veže a hradby Alkmaaru. A šibeničné pole.

Pri pohľade na neblahé trámy s hompálajúcimi sa mŕtvolami ma obleje studený pot. Rýchlo odvrátim pohľad na rušnú vodnú dopravu o kus ďalej pri Accijnskej veži.

Pred nami sa rozprestiera voda Zeglisu, ktorá sa jagá v slnečnom jase. Po bokoch vidíme na brehoch množstvo ľudí, uberajúcich sa do mesta, akýsi muž pred sebou ženie pár ošipaných. Na výmoloch sa natriasajú a nadskakujú povozy, nejaký žobrák ledva odskočí pred kolesami.

Pramica zakotví tesne pri mestských hradbách. S Lauom vstaneme a zaplatíme prievozníkovi. O krátku chvíľu prechádzame po úzkom drevenom moste, ktorý vedie k Boomskej bráne. Pri

Accijnskej veži sa rozlúčime. „Takže, sestra, veľa šťastia. Keď budem opäť v meste, prídem ťa navštíviť.“ Pritisne si ma k sebe. „Nezabudni, čo som ti povedal.“

Pobožkám ho na obe líca a vezmem mu z rúk batoh so šatstvom. Krátko si pozrieme do očí, usmejeme sa na seba a rozlúčime sa. Keď sa obzriem, vidím, že sa za mnou díva. Zamávam mu a odbočím doprava.

Trochu ešte stuhnutá po dlhom sedení vykročím hore ulicou Verdrunkenoord a k hrudi si pritiskam batoh. Gracht je plný pramíc a plťí, všade sa vykladá a nakladá tovar.

S cieľom pred očami prechádzam známymi ulicami na druhý koniec mesta, kde sa nad strechami týči veža Veľkého kostola. Do chrámu vstúpim bránou zo Zborovej ulice. Pomaly prechádzam obrovskou kostolnou loďou popri stĺpoch a oknách s vitrážami až k oltáru. Tam sa posadím do prednej lavice a zavriem oči. Nejaký čas tak zostanem sedieť, počúvam vlastný dych a nepravidelný tlkot srdca.

Až keď sa upokojím, opäť otvorím oči. Ticho, ktoré visí medzi bielymi stenami a oblúkmi, na mňa pôsobí upokojujúco.

Zopnem ruky. Obsah mojich modlitieb je ten istý ako v dedinskom kostole v De Rijpe, ale tu mám predsa len iný pocit. Akoby ma bolo pod ohromnými tehlovými klenbami lepšie počuť. Neviem, či moje úpenlivé prosby niečo pomôžu, ešte stále nezažívam nijaké osvetlenie. So zvesenou hlavou vyjdem z kostola. Vonku žmúrim v slnečnom svetle a skôr než ma opäť pohltí rušné mesto, na chvíľu prekvapene zastanem.

Blízko Veľkého kostola sa nachádza hostinec s výčapom, ktorý sa nazýva Trinásť trámov a ktorý mi odporučili priatelia. Brecht a jej muž Melis majú výnosný podnik, pretože ich hostinec je prvý, na ktorý padne zrak cestujúcich vchádzajúcich do mesta hlavnou bránou. Je to veľký dom so schodovitým priečelím a kovaným vývesným štítom, ktorý sa veselo kýva vo vetre.

Chladnými, takmer skrehnutými rukami otvorím dvere a s úľavou sa nadýchnem teplého vzduchu, ktorý ma ovanie. Malá stoličková miestnosť je úplne plná. Horko-ťažko sa prebijem pomedzi stojacich a sediacich ľudí k výčapu. Tam stojí Melis a nalieva pivo. Brecht práve odbehla s dvoma peniacimi kríglami v rukách.

„Melis!“ nakloním sa ponad pult.

„Trijn, pozdravujem ťa! Som rád, že ťa vidím. Teraz je tu trochu rušno, ale o chvíľu sa porozprávame, dobre?“ zvolá.

Prikývnem, a keď mi niekto položí dľaň na plece, obrátim sa. Je to Brecht. Tmavé kučery sa jej predrali spod čiapky a visia jej pozdĺž tváre. Pobožká ma na líce a povie: „Takže tu si! Zaješ si niečo?“

„Rada.“

Brecht zmizne v kuchyni a o chvíľu sa zjaví s akousi silnou polievkou a s kusom chleba. Po chvíľke hľadania sa mi podarí nájsť si miesto. Keď dojem, v hostinci zavládne trochu pokoj a Brecht sa ku mne posadí. Pýta sa ma, ako prebiehala cesta.

„Bolo zima a dlho to trvalo. Ale cestoval so mnou Lau,“ poviem. „Mohla by som tu dnes v noci prespať? U svojho zamestnávateľa mám začať až zajtra.“

Brechtina tvár potemnie.

„Čo sa deje? Azda máte plno? To nevadí, pôjdem do Moriaeshoofu,“ poviem.

„Môžeš tu zostať, ako dlho chceš, ale mám pre teba zlú správu. Wollebrant Nordingen, pán, ku ktorému máš ísť do služby, pred dvoma dňami umrel. Ochorel, mal niečo s pľúcami. Samozrejme, už mal svoj vek, ale jeho smrť nikto nečakal.“

Na okamih neviem, čo povedať. To je naozaj zlá správa. Nielen pre pána Nordingena, ktorý sa mi zdal priateľský, ale aj pre mňa.

„Čo mám teraz robiť? Všetky veci som popredala a vypovedala som aj nájom.“

„Tak si tu kúp alebo prenajmi dom a vydaj sa hľadať nejakú inú prácu.“

„O ničom inom neviem. Rozhodne sa však nevrátim.“

„Pomôžeme ti,“ povie Brecht. „Pokiaľ nemáš bývanie, môžeš zostať tu a my sa popýtame, či by niekto nemal pre teba robotu. Na také niečo je hostinec dobré miesto.“

Je upokojujúce, že nie som odkázaná sama na seba, ale trochu trvá, kým strávim, že všetko prebieha inak, než som si myslela. Našťastie mám dosť peňazí, aby som sa nejaký čas mohla pretľčiť.

Vedľa mňa sa postaví Melis a položí mi ruku na plece. „Určite niečo nájdeš,“ povie. „V Alkmaari je dosť práce.“

3

Týždeň nepretržite hľadám prácu. Prechádzam krížom-krážom po meste, od zámožných domov pri Miente až po solivar na Starom grachte a pivovar na Huittile. Skúšam to v mestskom sirotinci na ulici Doelenstraat a aj v pradiarni hodvábu, ktorá je jeho súčasťou, ďalej v kláštore svätej Kataríny a v rozličných hostincoch a výčapoch. Nijaká práca mi nie je proti srsti – či už upratovanie, nosenie alebo staranie sa o chorých, len aby som mala nejakú robotu.

Na konci týždňa sedím rozčarovaná v hostinci oproti Brecht.

„Nemyslela som si, že bude také ťažké niečo nájsť,“ poviem. „Pre mužov je práce dosť, ale ženy to majú omnoho ťažšie.“

„Mohla by si začať niečo na vlastnú päsť. Napríklad by si mohla s niečím obchodovať.“

„S čím? S hrncami a rajničkami? Tých je už plné mesto.“

„Ale môžeš ich krásne zdobiť maľovaním. A teraz si obyvateľka Alkmaaru, takže si môžeš otvoriť nejaký malý podnik.“

Potrasiem hlavou. „Nie je to také jednoduché, to predsa vieš. Mala by som sa niečomu vyučiť, zaplatiť za výučbu, zložiť majstrovskú skúšku. A potom je otázka, či by ma prijali do cechu.“

„Pred časom sa stala členkou cechu svätého Lukáša istá žena. Volá sa Isabella Bardesiusová. Teraz pracuje ako samostatná maľarka.“

„To znamená, že pochádza z bohatej rodiny, ktorá jej zaplatila výučbu. Bez vzdelania človeka medzi seba nepustia, to predsa

vieš, Brecht.“ Zamyslene sa zahľadím pred seba. „Možno by som predsa len mala vziať tú prácu v morovom dome. To je jediné, čo mi ponúkli.“

„V morovom dome? Zbláznila si sa?“

„Veď predsa nie je mor. Teraz tam ležia ľudia s inými chorobami.“

„Áno, s takými, ktoré sú rovnako nákazlivé a nebezpečné. Na tvojom mieste by som to zobrala ako to posledné.“

„Ale to je naozaj to posledné. Ak rýchlo niečo nenájdem, budem sa musieť vrátiť do De Rijpu.“

Vedľa nás sa ozve zakašľanie. Pri našom stole stojí asi tridsaťročný muž s trochu dlhšími špinavoplavými vlasmi a povie: „Dobrý deň, Brecht. Nehnevaj sa, že ruším, ale počul som váš rozhovor.“

„Mattias, som rada, že ťa opäť vidím. Ako sa máš?“ Na Brechti nej tvári sa zjaví široký úsmev.

„Výborne,“ povie muž. „Zastavil som sa tu cestou do Den Helderu, v Alkmaari ešte musím vybaviť nejaké záležitosti.“

„Pán Van Nulandt je jedným z našich stálych hostí,“ obráti sa ku mne Brecht.

Muž si zloží z hlavy klobúk a zľahka sa ukloní. „Teší ma,“ povie s pekným úsmevom.

Prikývnem a poviem svoje meno. Mattias sa posadí oproti mne.

„Vôbec to nie je náhoda, že som si vypočul váš rozhovor,“ povie smerom k Brecht. „Začal o tom Melis. Trochu mi porozprával o tvojej priateľke a spýtal sa ma, či by som o niečom nevedel.“

„A vieš o niečom?“ spýta sa hneď Brecht.

„Náhodou viem. Môj brat hľadá gazdinú. Bolo by to niečo pre vás?“ Mattias sa na mňa spýtavo pozrie.

„Neviem. Teda áno, myslím, že áno. Ale veď ma vôbec nepoznáte,“ poviem zmätene.

„Poznajú vás Melis a Brecht a to stačí. A Melis sa o vás vyslovil veľmi priaznivo.“

Zmocní sa ma pocit vzrušenia. „Gazdiná? To by bolo skvelé. Kto je váš brat a kde býva?“

„Volá sa Adriaen van Nulandt,“ povie Mattias, „a býva v Amsterdame.“

Amsterdam! Ten úľak sa mi dá zjavne vyčítať z tváre, pretože Mattias sa na mňa skúmavo pozrie. „Je to problém?“

„Je to veľmi ďaleko. Nikoho tam nepoznám...“

Mattias pokrčí plecami. „Tak ďaleko to zas nie je, a keď tam už raz budete, sama spoznáte ľudí.“

Vymením si pohľad s Brecht, ktorá sa díva trochu zarazene. „Je to šanca, Trijn,“ povie. „Tu zjavne nenájdeš prácu. Buď Amsterdam, alebo De Rijp.“

Veľmi dlho premýšľať nemusím. Aj keď ma to neteší, opustím všetkých, ktorých mám rada, nemám inú voľbu. Alebo lepšie povedané, takto je to správne. Z vlastného popudu by som sa ďalej ako do Alkmaaru nedostala. Možno je v tom prozreteľnosť.

Mattias vyjde von, aby si povybavoval veci, a keď sa večer vráti, prihovorím sa mu.

„Rozhodla som sa, že to beriem. Bola by som vám povďačná, ak by ste ma odporučili.“

„Samozrejme, napíšem pekný odporúčací list. Ale myslím si, že by sme sa v tom prípade mali lepšie spoznať. Vypiješ si so mnou?“

Pri stole sa posunieme do rohu a Mattias objedná džbán vína. „Porozprávaj mi, prečo si odišla z rodnej dediny,“ vyzve ma, zatiaľ čo mi nalieva doplna pohár.

Rozhovorím sa. O svojom želaní odísť do mesta, o tom večeri na jarmoku, ktorý ma v živote posunul úplne iným smerom. O mojom mŕtvo narodenom synčekovi a o Govertovom nečakanom úmrtí. Mattias ma pozorne počúva.

„Takže si vdova,“ povie, keď dorozprávam. „A to veľmi mladá vdova. To mi je ľúto.“

„Ach, nebolo to šťastné manželstvo.“ Civiem pred seba a predstavujem si, aký by som asi mala život, keby Govert nebol zomrel. „Bíjal ma. Hneď po svadbe, a potom to bolo čoraz horšie. Neviem prečo, nebol na to nijaký dôvod. Nehádali sme sa, neodvrávala som mu, tvrdo som pracovala.“ Trochu zachrípnuto sa zasmejem. „Dávala som pozor na to, aby sme sa nehádali a aby som mu neprotirečila, ale bil ma aj tak.“ Z môjho hlasu zaznieva zmätok, ktorý ešte stále pociťujem pri spomienke na to násilie, a Mattias na mňa súcitne hľadí.

„Niektorí muži sú takí,“ povie jemne. „Ale nie všetci.“

„Nie...“ Potlačím povzdych. „Problém je, že to žena vopred nikdy nevie. Dozvie sa to, až keď je neskoro, keď sa vydá.“

„Ak sa nabudúce niečo také prihodí, dotiahneš takého chlapa pred súd. Vedela si, že je trestné biť manželku? Takéto niečo nezamýšľal Boh medzi mužom a ženou.“

„Si ženatý?“

„Nie, a ani sa ženiť nechcem. Chcem cestovať, vidieť svet. Som v službách podniku, ktorý vedie môj brat. Je obchodník a jeden z vedúcich Spojenej východoindickej spoločnosti. On sám nepociťuje potrebu vydať sa na cesty, takže cestujem ja.“

„A kam všade cestuješ?“

„Najmä do Talianska a do Nórska, nebývajú to dlhé cesty. Ale chcel by som sa dostať ďalej. Na východ, do Číny a do Východnej Indie. Nezaujímam ťa, čo je na druhom konci sveta? Ako to tam vyzerá, ako tam ľudia žijú?“

„Som rada, ak sa dozviem, ako to vyzerá mimo De Rijpu alebo Alkmaaru,“ poviem a on sa zasmeje.

Možno je to vďaka dôvernému tónu, akým sa so mnou zhovára, alebo vďaka tomu, ako sa mu okolo očí tvoria vrásky, keď sa smeje, alebo vďaka jeho hlasu, že sa k nemu prisuniem bližšie. Je milý. Veľmi milý. A zjavne si to aj on myslí o mne, pretože sa ku mne stále nakláňa a počas rozhovoru sa ma mimovoľne dotkne. Má mimoriadne živú tvár, a ja nemôžem od neho odtrhnúť pohľad. Zmocní sa ma chvejivý pocit, akoby sa mi pod kožou rozbehli bublinky.

Zatiaľ čo večer ubieha, svet sa scvrkáva na stôl osvetlený blikajúcou sviečkou, pri ktorom sedíme. Neskoro po polnoci sa konečne začnem zbierať do postele. Mattias so mnou vystupuje hore schodmi. Na hornej plošinke sa na mňa spýtavo pozrie. Víno mi oslabilo vôľu, a keď začnú jeho ústa hľadať moje pery, nechám sa bozkávať. Jeho pery sú pevné a zároveň opatrné. Zdvihne sa vo mne túžba a rukami ho objímam okolo krku. Zareaguje tým, že ma začne hladiť po chrbte a potom mu ruka sklzáne najprv k môjmu zadku a potom hore pozdĺž môjho boku.

Až keď sa mi pokúša rozviazať šnurovačku, jemne, no zároveň rázne ho od seba odtisnem. S ľútosťou sa usmeje.

„Páčiš sa mi, Catrijn.“ Ústa má pri mojom uchu. „Veľmi sa mi páčiš. Som rád, že som ťa stretol. Dúfam, že sa v Amsterdame opäť stretneme.“

„Áno, aj ja v to dúfam.“

„Ak by bol môj brat taký hlúpy, že by ťa nezamestnal, pošli po slúžke správu, kde ťa môžem nájsť.“

Prikývnem a sľúbim mu to. Znovu sa bozkávame, najprv jemne, potom čoraz vrúcnejšie. Znovu cítim, ako mi reaguje telo – tak sil-

no, až to musím ukončiť tým, že ustúpim dozadu a otvorím dvere na svojej izbe. Skôr než ich za sebou zavriem, pošle mi bozk.

„Uvidím ťa v Amsterdame,“ povie.

Na druhý deň som skoro ráno v dolnej stolovacej miestnosti, ale na moje sklamanie je Mattias už preč.

„Musí byť načas v Den Helderi. Že či ti môžem toto dať.“ Melis mi odovzdá zrolovaný papier.

„Povedal ešte niečo?“

„Že je to na začiatku Keizersgrachtu a dúfa, že ťa čoskoro uvidí.“

Viem trochu čítať. Keď som bola malá, páter v De Rijpe otvoril školskú triedu; považoval za dôležité, aby sa dievčatá naučili čítať – to preto, aby neskôr mohli učiť svoje deti náboženstvo. Rada by som sa dozvedela, čo sa v tom liste píše, ale je zapečatený.

„Včera večer ste sa spolu dobre cítili.“ V Melisovom hlase zaznieva otázka.

„Áno,“ poviem s úsmevom. „Veľmi dobre.“ Tvárim sa, akoby som si nevšimla Melisovu zvedavosť, a hľadám si nejaký stôl pri okne.

Po ľahkých raňajkách, pozostávajúcich z chleba a syra, sa s priateľmi rozlúčim.

„Moja rodina sa preľakne, keď sa dozvie, že už nie som v Alkmaari,“ poviem, keď objímam Brecht.

„Vysvetlíme im to. Pošleš nám správu, keď si nájdeš prácu?“

Sľúbim jej to a skôr než odídem, rozlúčim sa aj s Melisom. Po Dlhej ulici sa dostanem k Mientu a potom kráčam popri stoloch s rybami, kde vládne strašná tlačienica a zhon. Dávam si pozor, aby som sa nepošmykla na rybom odpade a na cestu si kúpim pár haringov. Potom kráčam hore po Verdrunkenoorde, a keď sa dostanem na Zeglis, od úľavy si povzdychnem. Milujem živosť mesta, ale treba si na ňu zvyknúť.

Trochu sa musím vypytovať, kým ma nevezmú na pramicu.

„Mladá panička, ďalej ako do Haarlemu nejdem,“ povie lodník.

„Ale z Haarlemu nie je ťažké dostať sa do Amsterdamu, odtiaľ si môžete vziať lanový čln.“

O lanovom člne som už čosi počula. Nikdy som sa na takom neviezla, pretože také niečo v Alkmaari nemajú. Podľa lodníka fungujú vynikajúco. Pri Halfwegu vykopali dlhý rovný kanál, popri ktorom kráča kôň a ťahá pramicu. „Až do Amsterdamu,“ povie lodník.

Zaplatím požadovaný počet päťákov, dovolím, aby mi vzali batoh s hábami a odniesli ho na palubu, a sama vstúpim do člna. Nájdem si miesto medzi košmi a debnami a usalaším sa na deke, ktorú tam lodník rozprestrel pre pasažierov.

Utopená vo svojom kabáte, s plášťom pretiahnutým cez hlavu sa dívam, ako sa mi Alkmaar zmenšuje pred očami. Nikdy som sa nedostala ďalej než do tohto mesta a netuším, čo ma čaká v Amsterdame. Jediné, čo viem, je to, že odteraz budem úplne odkázaná sama na seba.